

EDITORIAL

Quo vadis, Orbis scholae?

Časopis Orbis scholae vstupuje do pátého ročníku. Ač je nejmladším odborným časopisem v oblasti vzdělávání v České republice, své místo na pedagogickém teritoriu již získal. Příspěvky zveřejněné v našem časopisu mají ohlas, jsou citovány doma i v zahraničí, časopis je zařazen na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik. V září loňského roku byl Orbis scholae zastoupen také na *setkání předsedů redakčních rad českých pedagogických časopisů*, které se uskutečnilo v Liberci při příležitosti 18. konference ČAPV. Kromě Orbis scholae se setkání zúčastnili představitelé redakčních rad časopisů *Pedagogika*, *Pedagogická orientace*, *Studia pedagogica a E-pedagogium* (v chronologickém pořadí dle délky vydávání časopisu). V zajímavé a podnětné diskusi, kterou připravil, strukturoval a moderoval profesor Jiří Mareš, se zástupci redakčních rad vyjadřovali za své časopisy k problémům vydávání a zaměření časopisu, k otázkám spojeným s financováním a marketingem, mezinárodním uznáváním (potenciální (ne)možnosti získat impakt faktor), vyslovovali se k recenznímu řízení, svým dalším záměrům a perspektivám (podrobná zpráva ze setkání byla zveřejněna na webových stránkách našeho časopisu).

Takovéto setkání bylo historicky první svého druhu. Došlo k němu v situaci probíhajících intenzivních diskusí o charakteru výstupů, hodnocení a financování výzkumu, které byly vyvolány reformou iniciovanou Radou vlády pro výzkum, vývoj a inovace. Pod diktátem jí formulovaných kritérií a pravidel je zvýšená pozornost věnována kvantitě výstupů a rigoróznosti dodržování formálních opatření ve všech zmiňovaných časopisech. Avšak každý z nich má svá koncepční a obsahová specifika, své adresáty a určité místo v pedagogické komunitě. Všechny redakční rady nepochybně usilují o kultivaci a kvalitu v rámci své profílace, chtějí oslovit co nejširší okruh čtenářů. Aniž by si chtěly konkurovat, mají zájem o pestřejší škálu autorů a možnost vybírat z nabízených textů ty nejlepší.

Širší nabídku recenzovaných časopisů, která je v české pedagogice relativně novou skutečností, nepovažujeme za inflaci publikační produkce, ovlivněnou povinností účtovat vůči poskytovatelům finančních prostředků, nýbrž za příležitost pro oborovou komunitu účastnit se intenzivněji a aktivněji odborné komunikace, vést diskurz, který přispívá k rozvoji oboru.

Časopis Orbis scholae, jak už naznačuje jeho název, se od svého založení profiluje, je prioritně zaměřený na problémy školního vzdělávání v širších sociokulturních souvislostech a proměnách. Kromě teoretických a přehledových studií publikuje především výzkumné zprávy a studie založené na empirických výkumech. Redakční rada vítá texty badatelských týmů, jejichž členové jsou také doktorandi a mladí výzkumníci. Klade důraz na metodologickou transparentnost, originalitu získaných dat, relevanci vůči procesům ve vzdělávací realitě a potenciální inspirativnost pro vzdělávací politiku. Záměrem je podpořit odborný diskurz v české komunitě, ale také posílit mezinárodní komunikaci. Proto je vždy jedno číslo v každém ročníku publikováno v angličtině (nejedná se o překlady, nýbrž o originální

anglické příspěvky českých i zahraničních autorů). Mezinárodní redakční rada je složena z významných zahraničních odborníků, příspěvky zahraničních autorů mají v časopise své trvalé místo a časopis je distribuován do zahraničí. Recenzní řízení je přísné, o čemž svědčí mj. i to, že autoři, nejen začínající, ale i renomovaní, upravují či přepracovávají své příspěvky ku prospěchu kvality časopisu. Všem skromným a nejmenovaným recenzentům patří mimořádný dík redakční rady, jejich vysoká náročnost významně přispívá k dobrému postavení našeho časopisu mezi českými pedagogickými periodiky.

Až dosud se redakční rada v zájmu posílení své specifické profilyce orientovala na vydávání monotematických čísel, do nichž přispívali také autoři zaměření interdisciplinárně, eventuálně působící kmenově v jiných než pedagogických oborech. Od tohoto ročníku zavádíme vždy jedno číslo nemonotematické, s příspěvky variabilními, v němž dáváme autorům prostor k výběru tematiky, což považujeme za důležité pro obohacení odborné diskuse o nové aspekty i pro rozšíření okruhu přispěvatelů. Rozhodující zůstává kvalita a originalita textu. Zavádíme také několik dalších změn organizačních a technických. Především pro autory je důležitá informace, že časopis přechází na *mezinárodní normu APA*, která se týká formální úpravy textu a bibliografické citace. Za citlivou úpravu normy a vytvoření její české verze patří dík kolegům z Institutu výzkumu školního vzdělávání PdF MU. Nová norma, včetně podrobných pokynů, které Orbis scholae sdílí s časopisem Pedagogická orientace, je zveřejněna v tomto čísle časopisu a na webu Orbis scholae. Její dodržení je nezbytnou podmínkou pro zařazení textu do příslušného čísla časopisu. Další změnou je *předplatné*. Až dosud byl časopis dotován z grantu MŠMT v rámci projektu LC 06046 Centrum základního výzkumu školního vzdělávání. Projekt i po prodloužení o jeden rok letos definitivně končí a časopis je závislý na předplatném. Podmínky předplatného pro jednotlivce i instituce jsou vyvěšeny na webu časopisu. Až dosud neměl náš časopis stálého technického a jazykového redaktora, na jeho přípravě se podíleli členové redakční rady a editoři jednotlivých čísel. Nyní tuto roli převzali Věra Ježková pro česká čísla a Petr Najvar pro čísla anglická.

Na tomto místě bych chtěla ocenit dosavadní práci redakčního kolektivu, jehož členové ji vykonávají dobrovolně, bez nároků na odměnu, s profesní zodpovědností a nezbytným entuziasmem. Dík patří také těm autorům, kteří nejen posílají kvalitní a inspirativní texty, ale také respektují přísné recenzní posudky a dodržují pravidla, která redakční rada v zájmu udržitelnosti kvality časopisu formulovala. Vítejme nové autory, včetně mladých a začínajících, kterým chceme dát příležitost vedle autorů renomovaných, domácích i zahraničních, především v nemonotematických číslech. První z nich naši čtenáři dostávají právě do ruky.

Do čísla jsme zařadili tři zásadní teoretické studie. D. Greger se zaměřil na proces transformace v postsocialistických zemích střední Evropy. V centru pozornosti studie je vývoj vzdělávání v České republice v posledním dvacetiletí v kontextu teoretických konceptů tranzice a transformace. Komparace Fullanova modelu vzdělávací změny, vycházejícího ze situace vzdělávacích systémů ve stabilizovaných demokraciích s fázemi transformačního procesu v zemích, kde se radikálně změnil politický režim, je teoreticky přínosná a podněcuje diskusi. A. Veselý zaměřil aktu-

álně svou studii na analýzu vlivu vzdělávací politiky na výsledky vzdělávání. Autor reflektuje komplexnost podmínek a faktorů podmiňujících vzdělávací politiku a širší souvislosti vzdělávacích procesů. Jím navržený konceptuální rámec neopomíjí proměny kontextu a dynamiku zkoumaného vztahu. Přínosná je zejména typologie nástrojů vzdělávací politiky, zaujmou úvahy o alternativních cestách aplikace konceptuálního rámce a upozornění na její příležitosti a limity. Slabiny a rizika mezinárodního projektu OECD PISA, zjišťujícího a srovnávajícího výsledky patnáctiletých žáků, odkrývají O. Kaščák a B. Pupala. Studie je příspěvkem do probíhajícího mezinárodního diskurzu o záměrech, způsobech a důsledcích měření výkonů žáků. Autoři sumarizují kritická hlediska analýzy a prezentují širší pohled na opakované testování v kontextu pronikání neoliberalismu do vzdělávání a jeho silící dominance ve společnosti. Do rubriky Diskuse jsme následně zařadili příspěvek S. Štecha, který je k textu Kaščáka a Pupaly komplementární a prohlubující kritiku. S oporou o zahraniční zdroje argumentovaně upozorňuje na nebezpečí záměny nástrojů měření, ať sebesofistikovanějších, za legitimní prostředek politické normativity rankingů škol a simplifikace didaktické reality. Redakční rada přivítá texty dalších autorů, kteří z různých pozic mohou k otevřené diskusi přispět. Empiricky založená studie R. Ryšky a M. Zelenky obrací pozornost k tématu přesahujícímu dosavadní zaměření našeho časopisu. Zabývá se uplatnitelností absolventů vysokých škol ve vztahu k charakteru získaného vzdělávání. Autoři analyzují profesní úspěšnost pomocí řady indikátorů a poukazují na riziko konkurence na trhu práce, které souvisí se zvyšující se dosahovanou úrovní vzdělávání české populace. Zajímavý příspěvek Z. Birknerové vrací čtenáře do oblasti školního vzdělávání. V ohnisku pozornosti je osobnost učitele. Empirická data získala autorka na prešovských základních školách, kde sledovala specifické faktory sociální inteligence a jejich souvislosti s osobnostními rysy učitelů. Jazykové vzdělávání je v kulturně a jazykově pestré Evropě předmětem zvýšeného zájmu evropských strategických dokumentů i národních politik. Přehledová studie V. Ježkové se soustřeďuje na jazykové vzdělávání ve třech typologicky odlišných vzdělávacích systémech výrazně multikulturních zemí v komparaci s naší domácí situací, a to jak vzhledem k mateřskému, tak cizím jazykům.

Jako v předchozích letech zveřejňujeme v prvním čísle ročníku zprávu koordinátorky projektu Centra základního výzkumu školního vzdělávání (LC 06046), z jehož iniciace časopis vznikl a z jehož grantu je posledním rokem také dotován. Rubriku zprávy jsme doplnili informací o dlouholetém partnerském pracovišti v Německu a již tradičně zprávou o doktorské konferenci. Zařazené recenze tentokrát obrazejí pozornost k zahraničním zdrojům, k ruské pedagogice, školskému managementu v Norsku a evropeizaci učitelské profese.

Doufáme, že příspěvky do nemonotematických čísel časopisu Orbis scholae otevírají širší možnosti pro autory a budou i nadále vzbuzovat pozornost našich čtenářů i v dalších ročnících.

*Eliška Walterová
předsedkyně redakční rady*